

SOCIALINĖS ANTROPOLOGIJOS IR ETNOLOGIJOS STUDIJOS

LIETUVOS

15(24)
2015

ETNOLOGIJA

LITHUANIAN ETHNOLOGY

STUDIES IN SOCIAL ANTHROPOLOGY AND ETHNOLOGY

FRAGMENTUOTI IDENTITETAI IR
SOCIOKULTŪRINĖS MAŽUMOS

Sudarytojai VYTIS ČIUBRINSKAS ir JONAS MARDOSA

FRAGMENTED IDENTITIES AND
SOCIOCULTURAL MINORITIES

Edited by VYTIS ČIUBRINSKAS and JONAS MARDOSA

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS
LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY

LI
LEIDYKLA

VILNIUS 2015

Leidybą finansuoja
LIETUVOS MOKSLO TARYBA
NACIONALINĖ LITUANISTIKOS PLĖTROS 2009–2015 METŲ PROGRAMA
Sutarties Nr. LIT 7-53

REDAKcinĖ KOLEGIJA

Vytis Čiubrinskas (vyriausiasis redaktorius)
Vytauto Didžiojo universitetas

Auksuolė Čepaitienė
Lietuvos istorijos institutas

Jonathan Friedman
*École des Hautes Études en Sciences Sociales
Kalifornijos universitetas, San Diegas*

Neringa Klumbytė
Majamio universitetas, Ohajus

Orvar Löfgren
Lundo universitetas

Jonas Mardosa
Lietuvos edukologijos universitetas

Žilvytis Šaknys
Lietuvos istorijos institutas

REDAKcinĖS KOLEGIJOS
SEKRETORĖ

Danguolė Svidinskaitė
Lietuvos istorijos institutas

Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos – etnologijos ir socialinės/kultūrinės antropologijos mokslo žurnalas, nuo 2001 m. leidžiamas vietoj tęstinio monografijų ir studijų leidinio „Lietuvos etnologija“. Jame spausdinami moksliniai straipsniai, konferencijų pranešimai, knygų recenzijos ir apžvalgos, kurių temos pirmiausia apima Lietuvą ir Vidurio/Rytų Europą. Žurnalas siekia pristatyti mokslo aktualijas ir skatinti teorines bei metodines diskusijas. Tekstai skelbiami lietuvių arba anglų kalba.

Redakcijos adresas:
Lietuvos istorijos institutas
Kražių g. 5
LT-01108 Vilnius

Tel.: + 370 5 262 9410
Faks: + 370 5 261 1433
El. paštas: etnolog@istorija.lt
v.ciubrinskas@smf.vdu.lt

Žurnalas registruotas:
European Reference Index for the Humanities (ERIH)
EBSCO Publishing: Academic Search Complete, Humanities International Complete,
SocINDEX with Full Text
Modern Language Association (MLA) International Bibliography

TURINYS / CONTENTS

<i>Pratarmė</i> (Vytiš Čiubrinskas)	5
<i>Foreword</i> (Vytiš Čiubrinskas)	7

Straipsniai / Articles

Fragmentuoti identitetai ir sociokultūrinės mažumos / Fragmented Identities and Sociocultural Minorities

Christian Giordano

Fragmented Identities: The Case of Penang's Malaysian-Chinese	9
Fragmentuoti identitetai: Penango Malaizijos kinų atvejo analizė. Santrauka	24

Kristina Šliavaite

Kalba, tapatumas ir tarpetniniai santykiai Pietryčių Lietuvoje: daugiakultūriškumo patirtys ir iššūkiai kasdieniuose kontekstuose	27
Language, Identity and Inter-Ethnic Relations in Southeastern Lithuania: Experiences and Challenges of Multiculturalism in Everyday Contexts. Summary	49

Darius Daukšas

Valstybės teritorialumas ir tautinės mažumos: Lenko kortos atvejis	53
State Territoriality and Ethnic Minorities: The Case of the Polish Card. Summary	67

Katarzyna Wójcikowska

Ethnic Socialisation in the Experiences of Students and Graduates of the Lithuanian Minority in Poland	69
Lietuvių mažumos Lenkijoje studentų ir baigusiujų studijas etninės socializacijos patirtis. Santrauka.....	96

Žilvytis Šaknys

Karaimų kalendorinės šventės valstybinių švenčių aspektu	99
Karaim Calendar Holidays in the Context of State Holidays. Summary	123

Jonas Mardosa

Simboliniai patiekalai Pietryčių Lietuvos lenkų velykinėse apeigose ir papročiuose XX a. antroje pusėje – XXI a. pradžioje	129
Symbolic Easter Dishes of the Poles in Southeastern Lithuania in the Second Half of the 20th Century and the Beginning of the 21st Century. Summary.....	151

Kiti straipsniai / Other Articles*Asta Vonderau*

- The Downside of Transparency: Europeanization, Standardization and Disobedient Markets at the Margins of Europe155
 Neigiami skaidrumo aspektai: europeizacija, standartizacija ir maištingos turgavietės Europos pakraščiuose. Santrauka 175

Gintarė Dusevičiūtė

- Jorė: (re-)konstrukcija ar *tradicijų* tęsa? 177
 Jorė: (Re-)construction or Continuity of *Traditions*? Summary 201

Recenzijos ir apžvalgos / Reviews

- Guntis Šmidchens. The Power of Song: Nonviolent National Culture in the Baltic Singing Revolution (*Ainė Ramonaitė*) 205
 Soviet Society in the Era of Late Socialism 1964–1985. N. Klumbyte, G. Sharafutdinova (eds.) (*Ida Harboe Knudsen*) 208
 Loreta Martynėnaitė. Kraštovaizdžio konstravimas: gėlių darželiai Lietuvoje XX a. – XXI a. pradžioje (*Laima Anglickienė*) 212
 Nijolė Pliuraitė-Andrejevienė. Lietuvos vaikų žaislai (*Auksuolė Čepaitienė*) ... 215
 Семья и этничность в Литве. Современный взгляд в минувший век. М. Ю. Мартынова, М. Я. Устинова и др. (ред.) (*Petras Kalnias*) 218
 Традиционная мастацкая культура беларусаў 3: Гродзенскае Панямонне 1–2. Т. Б. Варфаламеева (рэд.) (*Jonas Mardosa*) 225

Konferencijos / Conferences

- EASA 2014 m. konferencija „Bendradarbiavimas, intymumas ir revoliucija – naujovės ir tęstinumas susipynusiame pasaulyje“ (*Daiva Repečkaitė*) 229
 SIEF darbo grupės „Ritualiniai metai“ konferencijos Insbruke ir Kazanėje (*Skaidrė Urbonienė*) 232
 2-oji tarptautinė konferencija „Balkanai ir Baltijos šalys vieningoje Europoje: istorija, religija, kultūra II“ 2014 m. (*Aušra Kairaitytė*) 235
 Tarptautinė konferencija „Savas ir kitas šiuolaikiniuose tyrimuose“ (*Inga Zemblienė*) 238
 Tarptautinė konferencija „Šventės mieste“ (*Danguolė Svidinskaitė*) 240

Tyrinėjimų projektai ir programos / Research Programmes

- Tyrinėjame *sava* ir *kita* (*Vida Savoniakaitė*) 245

Konferencijos

EASA 2014 m. konferencija „Bendradarbiavimas, intymumas ir revoliucija – naujovės ir tęstinumas susipynusiame pasaulyje“

Priimti milžinišką mokslinę konferenciją pačiame turistinio sezono įkarštyje – iššūkis, kurio Talinas ėmėsi su jam būdinga ambicija. Dėl teisės tapti 13-osios EASA konferencijos šeimininku Talinas varžėsi su Budapeštu ir Belgradu. Estija tapo pirmąją buvusios SSRS šalimi, priėmusi Europos socialinių antropologų asociacijos (EASA) organizuotą konferenciją.

Skaičiuojama, kad konferenciją aplankė apie 1200 svečių iš viso pasaulio. Jie pabiro po 3 plenarines sesijas, 13 interaktyvių „laboratorinių“ užsiėmimų, 117 teminių sesijų, 19 akademinėlių tinklų susirinkimų, peržiūrėjo 17 antropologinių filmų.

Konferencijai organizuoti pasamdyta nevyriausybinė organizacija NomadIT kaip galėdama stengėsi, kad renginys praeitų sklandžiai, svečiai jaustųsi produktyviai padirbėję, bet nepersidirbę, kad būtų erdvės ir laiko pabendrauti, o kūrybiškos naujovės prisidėtų prie Estijos, kaip Baltijos regiono inovacijų lyderės, įvaizdžio stiprinimo. Dar prieš konferenciją reguliariai, bet neperkraudami būsimų dalyvių, atkeliaudavo laišakai, patarimai ir pasiūlymai, o konferencijos programą buvo galima atsisiųsti ne tik pdf, bet ir mobiliųjų įrenginių vartotojams įprastu epub formatu.

Šeimininkai taip pat pasistengė sudaryti gerą įspūdį apie Talino universitetą, pasiūlė, kur po konferencijos svečiams užsisaityti ekskursijų, įvairias universiteto erdves panaudojo ne tik pranešimų sesijoms, bet ir vadinamosioms laboratorijoms, kurios kvietė į mokslines temas gilintis fotografuojant, piešiant ar netgi muzikuojant.

Organizatoriai siekė ne tik formos, bet ir turinio kūrybiškų eksperimentų. Konferencijos tema kvietė diskutuoti apie naujus duomenis, konceptualias naujoves, tarpdisciplininę teoriją ir technologijų kaip objekto ir metodo taikymą antropologijos tyrimuose. Atmesdami, kaip rašoma konferencijos aprašyme, pasenusį įsivaizdavimą, kad žmogus yra savanaudiška ir konkuruoti linkusi būtybė, antropologai pripažįsta ir skatina bendradarbiavimą. Savo ruožtu bendradarbiavimas, anot organizatorių, yra ne tik techninis, bet ir intymus procesas. Intymumo sąvoka esą padeda paaiškinti politinius šio amžiaus pokyčius, bendruomeniškumą, giminystę, socialinius tinklus, aktyvizmą ir kitus reiškinius. Juk antropologai turi ir galimybę, ir pareigą paaiškinti, kas sieja protestuotojus Turkijoje ir Brazilijoje, kas per fenomenas yra *Occupy* ir *Anonymous* judėjimai, kaip politiniai šių dienų pokyčiai papildo postkolonializmo teoriją ir pan.

Tačiau kas su kuo bendradarbiauja kurdami antropologinį žinojimą? Ar, kaip klausama konferencijos programoje, technologijų ir kitų procesų paskatintas bendradarbiavimas reiškia, kad antropologo kaip vienišo tyrinėtojo epocha baigėsi? Kaip sekėsi bendradarbiauti su Australijoje gyvenančiais tyrimo subjektais naudojančiais mobiliosiomis technologijomis, atidarymo kalboje pasidalijo Elizabeth Povinelli iš Kolumbijos universiteto. Pasak jos, ne bendradarbiavimas, o kismas geriau paaiškina tai, kas vyksta lauko tyrimo metu. Dėl kontakto vienu su kitais ir aplinka (taip pat

ir politikos kontekstu) keičiasi ne tik subjektai, bet ir tyrėjas.

E. Povinelli kalba sulaukė antropologų kritikos socialiniuose tinkluose: esą kaip čia išeina, kad lyg parašytu nusileidžianti ir iš tyrinėjamos bendruomenės vėl išskrendanti amerikietė save pateikia kaip bendradarbiavimo su čiabuvių organizacija „Karrabing“ pavyzdį vien dėl to, kad liepė jiems fiksuoti savo aplinką mobiliaisiais telefonais? Internautai negailėjo kritikos ir antropologės kalbėjimo manierai: ją laikė nė kiek nenutolusia nuo antropologo stereotipo, kurį konferencija tarsi siekė paneigti. Per konferencijos atidarymą, kalbėtojams užsiminus apie politinę situaciją, prasiveržė ir klausytojų nuoskaudos dėl vienos ar kitos pusės argumentų apie padėtį Ukrainoje.

Be korifėjų ir pranešimų sesijų, kuriose lygia greta dalyvavo ir įsitvirtinę akademiškai, ir doktorantai, buvo sukurta ir speciali erdvė jaunesniesiems kolegoms – jaunų tyrėjų forumas. Dalyviai pasakojo apie savo eksperimentus su antropologinių tyrimų turiniu ir forma. Pranešimai turėjo būti labai trumpi, kad savo tyrimus galėtų pristatyti net aštuoni dalyviai.

Bendradarbiavimo tema buvo išplėtotą aptariant, kaip ekonominė krizė priverčia kai kuriuos visuomenės narius aukotis ir kooperuotis, kad išgyventų. Buvo teminių sesijų apie gyventojų judumą bei migraciją. Vienoje sesijoje tyrėjai diskutavo, kaip antropologai pritaiko, kvestionuoja ar atmeta valdžios primestas sąvokas ir kategorijas. Antropologai taip pat aptarė valdymą skaičiais (audito ir reitingų svarbą), turizmo temas (kaip gidai prisistato tarpininkais tarp kultūrų, kaip piligrimystė veikia jos dalyvius, kokie yra esminiai judumo studijų personažai: klajoklis, „čigonas“, pėsčiasis, dykinėtojas, migrantas, piligrimas ir turistai). Kaip pabrėžė šiuos personažus studijuojantys antropologai, kiekvienas jų turi savo empirinę ir teorinę

istoriją. Pavyzdžiui, turistai ieško autentiškumo, piligrimas siekia kelionėje atrasti ar pakeisti save, o migrantai galima pasijusti ir nepaliekant gimtosios šalies. Atskirą sesiją surinko nutukimo tyrinėtojai.

Kita teminė grupė kvietė gilintis į taidkomąją antropologiją kaip inovacijų šaltinį, etnografiją kaip eksperimentą, taip pat ekspertų vaidmenį. Itin daug pranešimų surinko teminė sesija, gvildenusi, ką daryti su „senąja“ antropologija, kurią esame įpratę kritikuoti.

Mažiausiai dėmesio iš trijų konferencijos pavadinimo raktažodžių sulaukė „revoliucija“. Nors daug kalbėta apie naujoves ir pokyčius, jie skambėjo kaip palaipsnis kismas, o ne revoliucija. „Revoliucijos“ sąvoką minėjo sesija apie religiją, apie „skausmingą dalyvavimą“ ir nepavykusį dvipusiškumą (t. y. kur revoliucinis potencialas visuomenėse išsikvėpė, įskaitant Irano revoliuciją, Latvijoje ir Estijoje atsiradusį judėjimą dėl kaimų apgyvendinimo iš naujo, judėjimą už teisę į miestą Vokietijoje, saviorganizacijos formas Kenijos–Tanzanijos pasienyje, nacionalizmą Ukrainoje ir kt.), taip pat apie revoliucinių judėjimų institucionalizavimą.

Žiniasklaidos dėmesio sulaukė vienas iš laboratorinių užsiėmimų, kuriame Agnese Bankovska (Helsinkio universitetas) ir Karina Vasilevska-Das (Rygos Stradins universitetas) siūlė suartinti dalyvius per dalijimąsi maistu ir kartu ieškoti (post-) sovietinio skonio. Gausu buvo ir pranešimų sesijų, ir interaktyvių užsiėmimų, susijusių su meno antropologija. Pavyzdžiui, per užsiėmimą „Ar pasaulis piešia? Požiūrių susidūrimas“ menininkė Amanda Ravetz ir meno antropologė Anne Douglas dalyviams išdalijo popieriaus lapus, kurių ilgio užteko septynių asmenų komandai įsikabinti į kraštus, lapų viduryje padėjo po tušuotą kamuoliuką ir paliko dalyvius tempiant, traukiant ir kilnojant popieriaus kraštus drauge sukurti „piešinį“. Tokie

piešiniai ne tik ikūnijo bendradarbiavimą: idėjos autorės teigė, kad šiuolaikinis menas neretai ieško, kaip paneigti ankstesnių amžių idėją, jog medžiaga yra pasyvi, o autorius joje piešia iš anksto suplanuotą kūrinį. Komandai ritinėjant kamuoliuką po lapą, medžiaga atskleidė savo „charakterį“, o rezultatas buvo nenuspėjamas.

Vietos užteko ir įprastoms antropologijos temoms: miestų pokyčiams ir judėjimams, jaunimo subkultūroms ir socialiniams judėjimams, lytiškumui ir seksualumui, postindustrinės visuomenės raidai, migracijai ir tapatybei. Atvyko ir žmonių santykius su gyvūnais tyrinėjančių mokslininkų – atskira sesija skirta žirgams. Iš Lietuvos atvykę antropologai pristatė įvairiausias temas: Vytis Čiubrinskas iš Vytauto Didžiojo universiteto su kolege organizavo sesiją apie socialinės tapatybės konstravimą sąsajoje su holokaustu ir priverstinėmis migracijomis, Jolanta Kuznecovienė pasakojo apie katalikiškų ir nekonesinių religinių praktikų skirtumus, Rasa Pranskevičiūtė aptarė neformalius religinius judėjimus. Vilniaus universitetui atstovavo Simona Garvickaitė, su kolegėmis

organizavusi sesiją apie vietose ir daiktuose ikūnytas istorijas, o Mantas Kvedaravičius pristatė lauko tyrimo Čėčėnijoje apie vaizdines reprezentacijas rezultatus. Vida Savoniakaitė iš Lietuvos istorijos instituto aptarė Lietuvos–Lenkijos pasienyje gyvenančių etninių mažumų etninės ir kultūrinės tapatybės tyrimą, o jos kolegė Aukšsolė Čėpaitienė dalyvavo diskusijoje apie senųjų (šiuo atveju sovietinių) etnografinių šaltinių naudojimą tyrimuose.

Konferencija Taline atskleidė, kaip bendradarbiavimas praktiškai vyksta tarp kolegų lietuvių – gausybė lietuviškų vardų šmėžavo ir tarp pranešėjų, ir tarp sesijų moderatorių, kurių didelė dalis buvo iš įvairių pasaulio universitetų. Lietuvoje ir ne Lietuvoje dirbantys kolegos lietuviai susikooperuodavo ir bendroms sesijoms.

Taigi bendradarbiavimas konferencijoje reiškėsi įvairiomis temomis, praktikoėmis ir tinklais. Intymumas nagrinėtas kaip objektas ir kurtas dalijantis maistu, piešiniu ar kitu bendrai kuriamu objektu. O revoliucija? Prie jos daugiausia prisiliesta svarstant, kaip revoliucija tapo nebe revoliucija.

Daiva Repečkaitė

SIEF darbo grupės „Ritualiniai metai“ konferencijos Insbroke ir Kazanėje

2014 m. rugsėjo 25–27 d. Insbruko (Austrija) universitete vyko dešimtoji SIEF darbo grupės „Ritualiniai metai“ konferencija *Magija ritualuose ir ritualai magijoje*. Ją organizavo šio universiteto Istorijos ir Europos etnologijos institutas. Konferencijoje buvo perskaityti 72 pranešimai, pranešėjai atvyko iš 28 valstybių. Lietuvai šįkart atstovavo net šeši pranešėjai.

Tyrėjai iš Europos ir Amerikos nagrinėjo klausimus, susijusius su magija ritualinių metų cikle; maginiais ritualais šeimos papročiuose; neopagonių judėjimais ir magija; magija folkloro tekstuose, maginių objektų simbolizmu ir panaudojimu; burtais, užkalbėjimais ir prietarais, gyvuojančiais daugelyje ritualų; maginiais veiksmais kasdieniame gyvenime; vegetacine magija; magija kaip naujai išrandamų ritualų ir jų interpretacijų pagrindu.

Nemaža dalis mokslininkų analizavo įvairius maginius veiksmus kalendorinėse šventėse. Antai Evy Håland (Atėnų universitetas) pristatė maginius veiksmus, naudojamus graikų ūkininkų per derlingumo ritualus, stengiantis įveikti žiemos padarinius. Katya Mihaylova (Etnologijos ir folkloristikos institutas, Sofija), kalbėdama apie Šv. Andriejaus ir Šv. Kotrynos dienų magines praktikas, prietarus, ieškojo sąsajų su ikirikščioniškų laikų mirusiųjų pagerbimo papročiais. Božena Gierek (Krokuvos Jogailaičių universitetas) aptarė Velykų laikotarpio ritualus Lenkijos šeimose, mažose bendruomenėse ir visos tautos mastu. Parodė jų skirtingą sampratą, sąsajas su ikirikščioniškais laikais, taip pat žiniasklaidos įtaką palaikant, keičiant, atsisakant senųjų ritualų. Aigaras Lielbārdis (Latvijos universitetas, Ryga) kalbėjo apie katalikų šventųjų šventes, kurios paplito Latvijoje iki reformacijos ir buvo gyvos dar XVIII a. Šių švenčių relikvai dar

ir dabar aptinkami, ypač katalikiškame Latgalos regione. Apie šventes Lietuvoje kalbėjo Dalia Senvaitytė (Vytauto Didžiojo universitetas). Ji gilinosi į švenčių prastumą spaudoje skirtingais XX a. dešimtmečiais ir jų populiarumą kasdieniame gyvenime.

Kiti tyrėjai analizavo maginius veiksmus žmogaus gyvenimo tarpsnių ritualuose. Žilvytis Saknys (Lietuvos istorijos institutas) pažvelgė, kaip šiuolaikinėje visuomenėje funkcionuoja XIX–XX a. buvę populiarūs vedybiniai spėjimai, atliekami kalendorinių švenčių metu. Keli pranešimai (Irynos Koval-Fuchylo (Rylskio meno, folkloro ir etnologijos institutas, Kijevas), Peggy Reeves Sanday (Pensilvanijos universitetas, JAV)) buvo skirti gimties ir mirties ritualams aptarti. Išsiskyrė I. Koval-Fuchylo pranešimas apie laidojimo raudas, iki šiol atliekamas keliuose kaimuose Ukrainos Dubrovytsky rajone, iliustruotas informatyvia filmuota medžiaga.

Aida Rancane (Latvijos universitetas, Ryga) aptarė įvairių aukojimo ritualų raiškos formas šiuolaikiniuose neopagonių judėjimuose, jų funkcijas, sampratą ir interpretacijas tiek iš pačių atlikėjų, tiek ir iš žiūrovų pusės. Neopagonių ritualams skirtas ir Arūno Vaicekausko (Vytauto Didžiojo universitetas) pranešimas, atskleidžiantis, kurie šių ritualų magijos elementai yra kilę iš ritualinės tradicijos, o kurie naujai išrasti.

Mokslininkai taip pat nagrinėjo tam tikrų reiškinių, daiktų, maisto maginį simbolizmą. Antai Irina Sedakova (Slavistikos institutas, Maskva) aptarė žvakės ritualinį simbolizmą ir funkcijas slavų kalendoriniuose papročiuose. Ugnies magijai udmurtų kalendoriniuose papročiuose buvo skirtas ir vienos iš konferencijos organi-

zatorių Tatjanos Minniyakhmetovos (Insbruko universitetas) pranešimas. Katarina Ek-Nilsson (Kalbos ir folkloro institutas, Upsala, Švedija) analizavo Kalėdų laikotarpio duonos kepimo ritualus, maginius duonos panaudojimo būdus, siekiant derlingumo. Sergejus Ryčkovas (Kazanės technologijos universitetas, Rusija) kalbėjo apie tostų magiją, aptarė politinius, kasdienius, šventinius tostus, atskleidė tosto įtaką auditorijai. Mare Kõiva (Estijos literatūros muziejus, Tartu) aptarė tikėjamą mėnulio maginę gydomąją galią ir jos praktiką šiandien. Rasa Paukštytė-Šaknienė (Lietuvos istorijos institutas) atskleidė kai kuriuos krikštatėvių ir krikštavaikių bendravimo aspektus ritualinių metų eigoje, aptarė krikštatėvių dovanas, dovanojimo motyvaciją bei su tuo susijusius tradicinius tikėjimus ir maginius veiksmus. Skaidrė Urbonienė (Lietuvos istorijos institutas) nagrinėjo su magija siejamus įvykius, nutikusius sakralių paminklų naikintojams sovietmečiu Lietuvoje, analizavo tų įvykių pateikėjų interpretacijas. Eglė Savickaitė (Vytauto Didžiojo universitetas) aptarė Lietuvos studentų antgamtinę patirtį racionalumo ir intuícijos aspektais.

Retai į mokslo konferencijas užklystantys menininkai šįkart pristatė du pranešimus. Josipas Zanki (Zadaro universitetas, Kroatija) atskleidė, kokios Vakarų Balkanų maginės tradicijos atsispindi šiuolaikiniame Balkanų šalių mene. Dailininkė iš JAV Dorothy Graden pristatė savo paveikslus, kurių temas ir motyvus ji ima iš uolų piešinių, kažkada buvusių sukurtų maginiais tikslais. Įdomu tai, kad menininkė pati yra aplankiusi kone visas Šiaurės Amerikos vietas, kuriose yra ar buvo uolų piešinių. Ji taip pat pademonstravo šių savo kelionių fotografijas. Tai unikali medžiaga paveldosauginiu aspektu, nes daugelyje jos aplankytų vietų tų piešinių jau nelikę – jie suniokoti vandalų ar sunaikinti vykstant statyboms.

SIEF „Ritualinių metų“ grupės nariai gana greitai vėl susitiko vienuoliktąjoje konferencijoje viename seniausių Rusijoje Kazanės universitete 2015 m. birželio 4–7 d. Palyginti su Insbruke vykusia konferencija, Kazanėje dalyvių buvo vos ne dvigubai mažiau – 38 pranešėjai iš 11 šalių. Beje, pirmą kartą šios grupės konferencijoje viena sesija buvo suorganizuota pasitelkiant šiuolaikines ryšio technologijas: skaipo sesijos metu 5 pranešėjai, negalėję atvykti į Kazanę, pristatė savo pranešimus.

Pagrindinė konferencijos tema „Tradicijos ir transformacijos“ aprėpė platų ratą temų, susijusių su tradicinių ir modernių ritualinių metų inovacijomis, pasikeitimais, pritaikymu, vaizdine švenčių raiška. Kalendorinių švenčių ritualų tradicijoms ir inovacijoms buvo skirta viena iš sekcijų ir keletas plenarinių pranešimų. Jonas Mardosa (Lietuvos pedagoginis universitetas, Vilnius) plenariniame pranešime apžvelgė Žolinės šventę Vilniuje etniniu ir konfesiniu aspektu. Pranešėjas išskyrė dvi tendencijas: tikintys lietuviai ir lenkai šią dieną mini kaip religinę šventę; kita tendencija – tiek tikintys, tiek ir netikintys vilniečiai Žolinę pripažįsta kaip nacionalinę šventę, tačiau dauguma ją vertina pirmiausia kaip nedarbo dieną. Helena Ruotsala (Turku universitetas, Suomija) atkreipė dėmesį į sukonstruotus ritualus kultūriniam turizmui ir jų reikšmę lokaliai bendruomenei. Jos nuomone, tokie ritualai negali būti traktuojami kaip autentiški, tačiau jie atlieka svarbų vaidmenį išsaugant bendruomenės kultūrinį paveldą. Marlene Hugoson (Kalbos ir folkloro institutas, Upsala, Švedija) aptarė viename nedideliame kaimelyje centrinėje Švedijoje kasmet sausio 13 d. vykstančią persirengėlių šventę. Šiandien ši šventė iš ramių persirengėlių vaikštynių nuo vieno namo prie kito virto į ryškia gatvės šventę, kurią lydi įvairi prekyba, diskotekos su varžybų elementais, kuomet išrenkamos geriausios

persirengėlių grupės. Ž. Šaknys savo pranešime lygino lietuvių, lenkų, rusų Naujųjų metų šventimo tradicijas Vilniaus mieste. Pranešėjas ypatingesnių skirtumų nepastebėjo, tačiau tyrimas atskleidė, kad naujametinė šventė yra svarbesnė rusų tautybės vilniečiams. Patiems gyventojams etniniai šios šventės bruožai nėra svarbūs. Nina Vlaskina (Socialinių-ekonominių tyrimų ir humanitarinis institutas, Rostovas prie Dono, Rusija) aptarė kalendorinių švenčių transformacijas Pietų Rusijoje. Ji išskyrė tokias tendencijas: religinių švenčių keitimas į naujai išrastas sovietines šventes; tradicinio kalendoriaus ritualų ir tikėjimų išlaikymas privačiame gyvenime; profesinių švenčių, pradėtų švęsti XX a., išpopuliarėjimas; pastaraisiais dešimtmečiais ritualinių metų eigoje pastebimas kazokų idėjų atgimimas. Darbo kolektyvų ir profesinėms šventėms buvo skirtas Nadeždos Ryčkovos (Kazanės technologijos universitetas) pranešimas. Apie ritualų transformacijas lenkų derliaus šventėje „Dożynki“ kalbėjo B. Gierek. Naminių gyvūnų „ritualinius metus“ nagrinėjusi M. Kōiva apžvelgė, kaip naminiai gyvūnai įtraukiami į švenčių šventimą. Jos kolega Andresas Kuperjanovas (Estijos literatūros muziejus, Tartu) atskleidė liaudies kalendoriaus ir liaudies astronomijos paveldo santykį.

Regioninius ir lokalius kalendorinių švenčių aspektus nagrinėjo S. Ryčkovas (Ekonomikos, vadybos ir teisės institutas, Kazanė), Nailja Almeeva (Rusijos meno istorijos institutas, Sankt Peterburgas). Bulgarijos musulmonų ritualus skaipo sesijoje pristatė Evgenija Troeva (Etnologijos ir folkloro institutas, Sofija) ir Margarita Karamihova (Veliko Tarnovo šv. Kirilo ir šv. Metodijaus universitetas, Bulgarija). Toje pačioje skaipo sesijoje neopagonių judėjimo specifiką Europoje aptarė Morgana Sythove (Utrechtas, Olandija).

Ritualams šeimos šventėse buvo skirta atskira sekcija. Joje I. Sedakova kalbėjo apie moters nėštumo laikotarpio ritualus, tikėjimus, prietarus. R. Paukštytė-Šaknienė nagrinėjo tradicijos sampratą šiuolaikinio kalendoriaus ir gyvenimo ciklo švenčių kontekste. Jos tyrimas Vilniaus mieste atskleidė, kad tradicija suvokiama kaip konkrečios šventės, perduodamos iš kartos į kartą, šventimas. Tradicinėmis šventėmis laikomos tos, kurios švenčiamos šeimos rate, bet ne su draugais.

Vizualiniams ritualų aspektams buvo skirti trys pranešimai. Terry's Gunnellis (Islandijos universitetas, Reikjavikas) plenariniame pranešime apžvelgė nacionaliniu simboliu tapusį „kalnų moters“ atvaizdą, jo kilmę, vaidmenį švenčiant Islandijos nacionalinę dieną, dabar išskylančius naujus šio atvaizdo ir įvaizdžio aspektus. A. Vaicekauskas parodė naujai išrastų švenčių simbolinį turinį ir įspūdingą vizualinę formą, pritaikytą prie šiuolaikinio modernaus mąstymo. S. Urbonienė kalbėjo apie kryžių šventinimo ritualo vaizdinę raišką, palygino šiuolaikinį puošybos procesą ir jo formas su ankstesne tradicija, išryškino transformacijas ir inovacijas, jų reikšmę ir sampratą modernioje visuomenėje.

Tradiciskai konferencijos dalyviams buvo organizuotos kelios ekskursijos Kazanės mieste ir už jos ribų. Labiausiai įsiminė vienos dienos išvyka į XVI a. viduryje įkurtą Svijažsko vienuolyną ir apsilankymas totorių kaimelyje vykusiame „Sabantujuje“ – tradicinėje totorių pavasario lauko darbų pabaigos šventėje.

Grupės susirinkime buvo pristatytas ką tik išleistas Insbruko konferencijos pranešimų pagrindu parengtas mokslinių straipsnių rinkinys: *Magic in Rituals and Rituals in Magic: The Ritual Year 10*, ed. Tatiana Minniyakhmetova and Kamila Velkoborská, Innsbruck–Tartu: ELM Scholarly Press, 598 p.

Skaidrė Urbonienė

2-oji tarptautinė konferencija „Balkanai ir Baltijos šalys vieningoje Europoje: istorija, religija, kultūra II“ 2014 m.

2014 m. spalio 1–3 d. Sofijoje vyko 2-oji tarptautinė mokslinė konferencija „Balkanai ir Baltijos šalys vieningoje Europoje: istorija, religija, kultūra II“ (*Balkan and Baltic states in united Europe: history, religion, culture II*), kurią organizavo Bulgarijos mokslų akademijos Etnologijos ir folkloro studijų institutas kartu su Etnografijos muziejaus Balkanų etnologijos skyriumi. Konferencijoje buvo tęsiama 2009 m. 1-osios konferencijos „Balkanai ir Baltijos šalys vieningoje Europoje: istorija, religija, kultūra“ metu kilusi diskusija, skirta Balkanų ir Baltijos regionų eurointegracijos procesų problematikai, užimančiai svarbią vietą Europos tyrimų kontekste, nagrinėti. Konferencijos organizatoriai yra įsitikinę, kad Rytų Europos regionai – Balkanų ir Baltijos šalys, – pasižymintys etninių, kultūrinių, religinių bendruomenių įvairove, patiria procesus, leidžiančius kalbėti apie šių regionų bendrumus, išryškėjusius eurointegracijos laikotarpiu po 1989 metų.

Trijų dienų konferencijoje žodinius pranešimus anglų ir rusų kalbomis skaitė apie 60 mokslininkų iš Bulgarijos, Estijos, Graikijos, Ispanijos, Juodkalnijos, Kosovo, Latvijos, Rumunijos, Rusijos, Ukrainos, Vokietijos. 8 pranešimus perskaitė Lietuvos atstovai: Rasa Račiūnaitė-Paužuolienė „XXI a. pr. bulgarų ir lietuvių šeimos identiteto kaita“ (*Change of identity in the Bulgarian and Lithuanian families in the beginning of the 21st century*) (Vytauto Didžiojo universitetas), Irma Šidiškienė „Šiuolaikinė kultūra: profesijų šventės Lietuvoje“ (*Contemporary culture: professions days in Lithuania*) (Lietuvos istorijos institutas), Rasa Paukštytė-Šaknienė „Lietuvių šeimos laisvalaikio kultūra“ (*The culture of leisure time in the Lithuanian family*) (Lietuvos isto-

rijos institutas), Žilvytis Šaknys „Lietuvos miesto ritualiniai metai: religija, etniškumas ir ideologija“ (*Ritual year in Lithuanian town: religion, ethnicity and ideology*) (Lietuvos istorijos institutas), Aušra Kairaitytė „Tradicinis ir šiuolaikinis religingumas: Dievo Motinos ir šventųjų kultas“ (*Traditional and contemporary religiosity: cult of the Mother of God and the saints*) (Lietuvos istorijos institutas), Jonas Mardosa „Kryžių kalnas Lietuvoje: piligrimystė ir liaudies religingumas 20 a. – 21 a. pr.“ (*Hill of crosses in Lithuania: features of pilgrimage and folk religiosity in 20th – beginning of the 21st century*) (Lietuvos edukologijos universitetas), Agnė Kalėdienė „Istorinės rekonstrukcijos klubai Lietuvoje: ieškant tapatybės postsovietinėje visuomenėje“ (*Historical reconstruction clubs in Lithuania: searching for identity in post-socialist society*) (Vytauto Didžiojo universitetas), Rūta Ubarevičienė „Etnopolitinis suburbanizacijos efektas Vilniaus miesto regione. Rinkiminio elgesio analizė“ (*Ethno-political effects of suburbanization in the Vilnius urban region. An analysis of voting behaviour*) (Lietuvos socialinių tyrimų centras).

Pranešimai skaityti 9 sekcijose: „Istorija“, „Kultūra – tradicijos ir inovacijos“, „Religija“, „Migrantai ir migracijos“, „Europos Sąjunga ir eurointegracija“, „Imperijos ir valstybės, tautos ir bendruomenės“, „Naujieji religiniai judėjimai“, „Postsocialistinės visuomenės transformacijos“, „Kalba, etnogenezė ir etninė istorija“. Sekcijose analizuotos skirtingos Balkanų ir Baltijos regionuose vyraujančios problematikos.

„Istorijos“ sekcijoje kreiptas dėmesys į istoriją ir jos interpretacijas, nagrinėtas „kito“ supratimas istorijoje, prisiminimuose,

kelti postmodernios tapatybės ir jos transformacijos klausimai. Ilze Boldāne (Latvija) aptarė Latvijos istorijos interpretacijų pokyčius mokyklų vadovėliuose per pastaruosius šimtą metų. Evgenia Troeva (Bulgarija) atkreipė dėmesį į kultūros reiškinius, kurie šiandien glaudžiai siejasi su turizmu ir regionų plėtra. Ivaylo Markovas (Bulgarija) analizavo albanų, gyvenančių Makedonijos Respublikoje, naratyvus, reprezentuojančius kultūrinį paveldą, kolektyvinę atmintį ir etnines ribas. Kaspars Zellis (Latvija) skaitė pranešimą apie romų genocidą Antrojo pasaulinio karo metais. Inese Runce (Latvija) analizavo Kārlio Ulmanio autoritarinio režimo, vyravusio 1934–1940 m., įtaką šiandienos Latvijos žydų bendruomenei. Peťko Hristovas (Bulgarija) palietė ukrainiečių, gyvenančių Sofijoje, ir bulgarų, gyvenančių Odesoje, diasporos klausimus. Olga Brusylovskaja (Ukraina) analizavo pokomunistinę politinę tapatybę ir jos pokyčius Lenkijoje ir Rumunijoje. Veneta Yankova (Bulgarija) skaitė pranešimą apie totorių, gyvenančių Lietuvoje, tapatybės problemas. Edinas Smailovičius (Juodkalnija) analizavo musulmonų, gyvenančių Bijelo Polje, Turkijoje, istoriją ir ryšį su tėvyne. Maria Galanova (Bulgarija) atkreipė dėmesį į Bulgarijos tautinių mažumų stereotipus, paplitusius šiuolaikinėje žiniasklaidoje.

Didžiausioje sekcijoje „Kultūra – tradicijos ir inovacijos“ klausytojų susidomėjimo sulaukė Reet Hiiemäe (Estija) pranešimas „Maistas ir maginis mąstymas: save ir savo kūną sauganti dieta“ (*Food and magical thinking: dietary ways to protect the body and the self*), palietęs šiandienos visuomenės požiūrį į aktualias maitinimosi problemas ir maitinimosi įpročius bei jų sąsajas su maginiu mąstymu. Sekcijoje aptarti ir tradiciniai amatai modernioje Latvijos visuomenėje (Anete Karlsona, Latvija), šią dieną vyrąjančios kremavimo apeigos

Estijoje (Marju Kõivupuu, Estija), taip pat kultūrinio paveldo ir kultūrinio turizmo pavyzdžiai iš Bulgarijos, Latvijos ir Estijos (Ekaterina Anastasova, Bulgarija). Odesos gyventojų prekyba nagrinėta kaip globalizacijos reiškinys (Aleksandr Prigarin, Ukraina). Supažindinta su tradicinėmis šventiesiems skirtomis šventėmis Balkanų tautose (Rachko Popov, Bulgarija), šiandienos Bulgarijos visuomenėje išpopuliarėjusiomis naujosiomis šventėmis – Šv. Valentino diena, Helovino, Liepos ryto, Kovo 8-osios ir kt. (Irina Kolarska-Mladenova, Bulgarija). Kalbėta apie įprastą vaiko gyvenimo dieną bulgarų tradicinėje kultūroje (Petya Bankova, Bulgarija), magiškąsias bulgarų ir romų praktikas (Evgenija Ivanova, Velchio Kristev, Bulgarija), taip pat apie Vakarų Europos monetų panaudojimo galimybes (XVII–XIX a.) (Andrei Tonev, Bulgarija). Analizuotas olimpinio nugalėtojo kaip kultūrinio herojaus paveikslas (Piret Voolaid, Estija), paliesta ir socialinės atminties, internetinio humoro bei jo sklaidos tema (Liisi Laineste, Estija).

Sekcijoje „Religija“ skirtas dėmesys religijai ir politikai. Galima paminėti Viktoro Shnirelmano (Rusija) pranešimą, kuriame jis aptarė religijos ir politikos klausimus bei reiškinius, vykusius po Sovietų Sąjungos žlugimo Rusijoje. Taip pat šioje sekcijoje analizuoti sukrikščioninti pagoniško tikėjimo elementai aptinkami Balkanų ir Baltijos visuomenėse (Richard Witt, Graikija). Dėmesio sulaukė ir nagrinėtos populiaros Bulgarijos piligrimystės vietos (Mare Kõiva ir Andres Kuperjanov, Estija). „Religijos“ sekcijos III dalyje, skirtoje religijos ir religinių bendruomenių tyrinėjimams, pranešimus skaitė Galina Lozanova „Požiūris į etninę ir religinę atskirtį musulmonų pranašų pasakojimuose“ (*Ethnic and religious exclusion attitudes in muslim stories of the prophets*) (Bulgarija), Matthias Bickertas „Tarp teritorinio ir dvasinio

būvio: islamo mečečių atkūrimas Albanijoje“ (*Between spatial and spiritual presence – islamic re-sanctification in Albania*) (Vokietija), Nadežda Pazuhina „Latvijos sentikių sociokultūrinės praktikos: savivaldos organizavimasis ir religinis švietimas“ (*Socio-cultural practices of Latvian old-believers: the experience of self-organization practice and religious education*) (Latvija). Kitoje sekcijos „Religija“ dalyje dėmesys skirtas naujiesiems religiniams judėjimams, šiuolaikinio dvasingumo tyrimams. Solveiga Krumina-Konkova (Latvija) atkreipė dėmesį į naujas dvasingumo tendencijas, susijusias su internetiniais saviugdų seminarais Latvijoje. Mariya Serafimova (Bulgarija) kalbėjo apie asmens religingumą ir jo apraiškas. Svetoslava Toncheva (Bulgarija) lygino Bulgarijos ir Graikijos regėtojų / pranašų veiklas, ypatingai išryškėjančias visuomenės krizių laikotarpiu. Mario Marinovas (Bulgarija) aptarė naujuosius religinius judėjimus ir socialinį vystymąsi.

Atskira konferencijos sekcija buvo skirta migracijos problemai ir tendencijoms Europos Sąjungoje analizuoti. Aptarti Bulgarijos moterų migracijos ypatumai ir vyraujančios tendencijos (Mariyanka Borisova, Bulgarija), lyginti Didžiosios Britanijos imigrantų iš Bulgarijos bei Lietuvos, Latvijos, Estijos panašumai ir skirtumai (Mila Maeva, Bulgarija), aptarta Latvijos ir Albanijos emigracijos ir grįžtamosios migracijos problema (Daniel Goeler, Vokietija). Teorinėmis išvalgomis dalintasi apie migracijos ir mobilumo sąvokas (Anna Krasteva, Bulgarija). Aiškintasi bulgarų bendruomenių tapatybės samprata integracijos procese Kasilio ir Leono miestuose, Ispanijoje (Al-

berto Alonso-Ponga García, Ispanija), pranešimą perskaitė Svetoslava Toncheva.

Sekcijoje „Europos Sąjunga ir eurointegracija“ pranešimus skaitė: Mara Kiope (Latvija) „Besikeičiantis suvokimas: bandymas sukurti bendrą Latvijos–Bulgarijos erdvę Europos Sąjungoje“ (*Shifting perception: attempt to generate a Latvian–Bulgarian communal space in EU*), Enis Kelmendi ir Pajazit Haizeri (Kosovas) „Religinis albanų būvis – geroji Europos Sąjungos patirtis“ (*The religious coexistence of Albanians – a good experience for the European Union*), Yelis Erolova (Bulgarija) „Bulgariai ir rumunai – naujieji „seni“ europiečiai“ (*Bulgarians and romanians – new 'old' europeans*). Sekcijoje „Postsocialistinės visuomenės transformacijos“ gilintasi į modernumo ir identiteto suvokimą Juodkalnijoje (Branko Bošković, Juodkalnija); keltas klausimas, ar įmanoma sukurti pilietinę visuomenę Balkanuose, šiuo aspektu nagrinėta Juodkalnijos atvejo studija (Sofiya Zahova, Bulgarija); paliestas ir Bulgarijos politinių protestų, kilusių 2013 m. prieš Bulgarijos vyriausybę, aspektas (Plamena Stoyanova, Bulgarija).

Apibendrinančioje konferencijos diskusijoje Baltijos ir Balkanų regiono tyrimais susidomėję mokslininkai diskutavo apie galimybę įsteigti tarptautinę Balkanų ir Baltijos tyrimų draugiją (International Society for Balkan and Baltic Studies). Konferencijos organizatoriai taip pat rengiasi sudaryti ir išleisti Balkanų ir Baltijos regiono tyrimų problematiką nagrinėjančių straipsnių rinkinį (Anastasova Ekaterina (ed.). *Balkan and Baltic States in United Europe (History, Religion, and Culture) II*).

Aušra Kairaitytė

Tarptautinė konferencija „Savas ir kitas šiuolaikiniuose tyrimuose“

2013 m. spalio 24–25 dienomis Vilniuje įvyko tarptautinė konferencija „Savas ir kitas šiuolaikiniuose tyrimuose“, kurią organizavo Lietuvos istorijos institutas.

Į šią konferenciją atvyko per 40 dalyvių iš Lietuvos, Latvijos, Lenkijos, Baltarusijos, Bulgarijos, Šveicarijos. Lietuvos atstovai buvo iš Vytauto Didžiojo universiteto, Vilniaus universiteto, Klaipėdos universiteto, Mykolo Romerio universiteto, Lietuvos edukologijos universiteto, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos, Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto, Lietuvos istorijos instituto, Lietuvos liaudies buities muziejaus. Pranešimus skaitė ir doktorantai, studijuojantys jungtinėje Vytauto Didžiojo universiteto, Klaipėdos universiteto ir Lietuvos istorijos instituto Etnologijos krypties doktorantūroje, Jenos Friedricho Schillerio universitete, ir Lietuvos istorijos instituto podoktorantūros studijų mokslininkės. Tarpdalykinėje konferencijoje požiūrius į savą ir kitą šiuolaikiniuose tyrimuose pristatė etnologijos, antropologijos, istorijos, folkloristikos, politikos mokslų, edukologijos, filosofijos ir etikos tyrinėtojai. Buvo skaityti du plenariniai programiniai pranešimai, taip pat įvyko devynios sesijos ir apskritojo stalo diskusija.

Pirmąją konferencijos dieną programinių pranešimą „Prieštaraujant „antropologinio korektiškumo“ konformizmui: hermeneutinio požiūrio pamokos“ (*Against the conformism of the ‘anthropologically correct’: lesson learned from hermeneutical approaches*) skaitė Fribourgo universiteto profesorius Christianas Giordano. Pirmoje sekcijoje „Savas Europoje ir kaimynystėje“ pranešimus skaitė: Vladislavas B. Sotirovičius „Europos Sąjunga ir europietiškoji tapatybė“ (*The European Union and the European identity*), Waldemaras Kuligowski „Mes“

ir „jie“ išradimas nacionaliniuose himnuose. Centrinės Europos vaizdavimas“ (*The invention ‘we’ and ‘them’ in national anthems. Imagining from Central Europe*) ir Sjarhei Sakuma „Rytų kultūros elementai šiuolaikinėje Baltarusijoje“ (*The elements of East culture in modern Belarus*). Antros sekcijos „Savieji bendruomenėje, regionuose ir paribiuose“ pranešėjai ir pranešimai: Daiva Vyčnienė („Tautinės savimonės raiška Žižmų kaimo (Dieveniškų apyl.) etnokultūrinėje erdvėje: „sava“ / „kita“), Vitalija Stravinskienė („Tarp sugyvenimo ir priešiško: tarptautiniai santykiai Rytų ir Pietryčių Lietuvoje (1944–1953)“), Jurijus Unukovičius („Savieji“ ir „svetimieji“ lietuviai Vilniaus krašto slavakalbių gyventojų akimis“) ir Darius Daukšas („Savo“ ir „kito“ konstravimas paribiuose“). Trečioje sekcijoje „Savi“ ir „kitokie“ religijoje, istorijoje, kultūroje“ pranešimus skaitė: Alfonsas Motuzas („Paraliturgijos, arba liaudies religingų praktikų įvairiose religijose Lietuvoje atskleidimo klausimu, arba tapsmo „savu“ problema“), Libertas Klimka („Kitokie“ tarp persirengėlių tradicinėse Užgavėnėse“), Rimantas Sliužinskas („Savos ir svietimos istorinės Klaipėdos krašto liuteronų kapinės: vietiniai gyventojai ir pokariniai persikėlėliai“), Jonas Mardosa („Savi-svietimi kolūkiuose ir posovietiniame kaime: atsiradimas bei interpretacijos“) ir Žilvytis Šaknys („Savos“ ir „kitos“ šventės šiuolaikinėje kaimo ir miesto kultūroje“). Ketvirtoje sekcijoje, kurios bendra tema buvo „Sava muzikoje“, dalyvavo pranešėjai: Romualdas Apanavičius („Savo“ ir „svietimo“ įvaizdžiai bei jų raiška Lietuvos XIX a. pabaigos – XXI a. pradžios etninės muzikos gaivinimo judėjime“), Dalia Urbanavičienė („Lietuvių choreografinio folkloro tyrimai tarptautiniame kontekste:

„emic“ ir „etic“ aspektai“), Gaila Kirdienė („Tu to nesuprasi niekados“: metodologijos paieškos tirti 1940–1953 m. politinių kalinių ir tremtinių muzikavimą Sibire“), Virginija Apanavičienė („Etninės tapatybės tyrimai lietuvių akademinės muzikos duomenimis“) ir Vida Palubinskienė („Vilniaus apylinkių etnis instrumentinis muzikavimas XX a.“).

Apskritojų stalo diskusijoje „Etnologijos ir antropologijos pokyčiai: sava ar kita?“ (*Academic changes in ethnology and anthropology: self or other?*) buvo aptarti „sava“ ir „kita“ diskursai įvairiose disciplinose, diskutuota apie antropologijos mokslo perspektyvas Europoje ir kt. Antrąją konferencijos dieną programinį pranešimą „Etnologija tarp dviejų paradigmu: „tradicija“ ir / arba „tapatybė“ ar nė viena iš jų?“ (*Ethnology in between two paradigms: 'tradition' and / or 'identity' or in neither one?*) skaitė Vytis Čiubrinskas. Toliau darbas vyko sekcijose. Penktos sekcijos „Teoriniai požiūriai į „sava“ / „kita“ pranešėjai ir pranešimai: Ilze Boldāne „Latvių etniniai stereotipai: pažinimas, metodai, pasirinkimai“ (*Latvian ethnic stereotypes: cognition, methods, options*), Rasa Račiūnaitė-Paužuolienė („Vizualinės antropologijos raida ir metodologijos ypatumai“), Egidija Ramanauskaitė („Mokslo kalbos: savi ar svetimi?“), Kristina Apanavičiūtė („Savas“ ir „kitas“ – požiūris į etnines ir konfesines mažumas problema XXI a. etnologijos tyrimuose“), Vida Savoniakaitė („Savas ir kitas etnologijoje, antropologijoje“). Šeštoje sekcijoje, kurios bendra tema buvo „Sava ir kita“, pranešimus skaitė: Svetoslava Toncheva „Etnologijos ir antropologijos tyrimų metodai naujų religinių judėjimų tyrimuose“ (*Ethnological and anthropological research methods in the studies of the*

New religious movements), Anete Karlsonė „Etniškumo kūrimas: nacionalinis kostiumas – rekonstrukcija ar konstrukcija?“ (*Creation of ethnicity: national costume – restoration or construction?*). Septintoje sekcijoje „Sava kultūrinė grupė“ dalyvavo šie pranešėjai: Andrius Sprindžiūnas („Moksleivių supratimas apie kiekvienos kultūros nelygstamą vertingumą ir kultūrinės saviemonės ugdymas bendrojoje Religijotyros programoje“), Arvydas Griškus („Savas“ ir „kitas“ Lietuvos karo aviacijoje“) ir Dalia Stančienė. Aštuntos sekcijos „Etnografija: savos metodologijos ir / ar metodai?“ pranešėjai ir pranešimai: Auksuolė Čepaitienė („Etnografija: praktika ir (ar) teorija Lietuvos etnologijoje“), Danguolė Svidinskaitė („Sava(s)“ ir (ar) „kita(s)“? Tyrėjas, informantas ir religijos tema“), Nijolė Pluuraitytė-Andrejevienė („Etnografinių lauko tyrimų specifika: savos žaislų rekonstrukcijos“). Devintoje sekcijoje, kurios bendra tema buvo „Sava kultūroje“, pranešimus skaitė: Inga Zemblienė („Etniškai mišrių šeimų tyrimo metodologija“), Rasa Paukštytė-Šaknienė („Šeimos samprata miesto kultūroje: tarp tradicijos ir dabarties“), Irma Šidiškienė („Bendradarbių laisvalaikio tyrimo sąvokų topografija“).

Apibendrinant konferencijos „Savas ir kitas šiuolaikiniuose tyrimuose“ pranešimų įvairovę, sekcijų mokslines diskusijas, galima teigti, kad „savas“ ir „kitas“ įvairiose disciplinose yra aktualūs klausimai. Konferencijos organizavimu rūpinosi Lietuvos istorijos instituto Etnologijos skyriaus vadovė, vyresnioji mokslo darbuotoja dr. Vida Savoniakaitė. Galima tik žavėtis puikiu ir kruopščiu konferencijos organizavimu ir sugebėjimu suburti tokią gausybę konferencijos pranešėjų, atstovaujančių įvairioms mokslo disciplinoms.

Inga Zemblienė

Tarptautinė konferencija „Šventės mieste“

2013 m. spalio 30–31 d. Vilniuje, Lietuvos edukologijos universitete, vyko tarptautinė konferencija tema „Šventės mieste“ (*Festivals in the city*). Ją organizavo šio universiteto Istorijos fakulteto Baltų proistorės katedra ir Lietuvos istorijos instituto Etnologijos skyrius. Dalyvavo 32 pranešėjai iš Lietuvos, Rusijos, Ukrainos, Latvijos, Lenkijos, Suomijos (daugiausia iš Rusijos ir Lietuvos). Pateikti 29 pranešimai. Įvyko plenarinis posėdis ir 2 sekcijos.

Konferenciją pradėjo pagrindinis jos organizatorius Jonas Mardosa, pasveikinęs dalyvius ir palinkėjęs gero darbo. Plenariniame posėdyje Romualdas Apanavičius (Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas) pranešime „Iš „gimtojo sodžiaus“ į miestą: lietuvių etninė muzika miesto šventėse“, apžvelgęs lietuvių etninės muzikos atsiradimo mieste kelią nuo XIX a. pab. iki šių dienų, pabrėžė, kad kartu su nacionaliniu atgimimu kilus etninės muzikos gaivinimo judėjimui „gimtojo kaimo“ kultūra XX a. buvo perkelta į kitą kultūrinę aplinką – miestus, kuriuose ieškota ir naujų etninės muzikos perteikimo būdų. Per 2011–2013 m. Lietuvos miestuose vykusias šventes, folkloro festivalius, muges ir įvairius kitus renginius apklaustų rengėjų, dalyvių bei žiūrovų nuomonės parodė, kad kaimo kultūros perkėlimo į miesto šventes problema svarbi ir šiandien.

Nailia Malikova (Maskvos valstybinis M. V. Lomonosovo universitetas) pranešime „Etninės akulturacijos ir etnoglobulimo fenomenai Maskvos miesto šventėse“, remdamasi sociologine analize, nagrinėjo šiandieninę šventinę miesto kultūrą ir jos pasikeitimus. Ji atkreipė dėmesį į tai, kad oficialias miesto šventes daugiausia organizavo miesto valdžios atstovai, jie stengėsi remtis ir tradicine šventine kultūra. Pavyz-

džiui, į švenčių programą įeinančioms karnavalo eitynėms ir liaudies vaikštynėms, kaip liaudiškosios šventinės kultūros galvavimui, nustatyta konkreti kontroliuojama erdvė ir laikas. Pranešėja pastebėjo tam tikrą „oficialios“ ir „liaudiškos“ kultūrų priešpriešą. Valstybinės šventės vis daugiau reguliuojamos ir miesto gyventojams tapo ne tokios reikšmingos (išskyrus Pergalės dieną). Tačiau ji pabrėžė, kad įvairiose masinėse daugiakultūrio miesto šventėse dalyvaujantys žmonės bendraudami darė teigiamą poveikį sau ir kitiems. Taip etnokultūrinės, konfesinės šventės, folkloro festivaliai padėjo įveikti neigiamus etninius stereotipus, formuoti toleranciją kitoms etninėms grupėms, tarpkonfesinę santarvę, pilietinę integraciją.

Irinos Sedakovos (Rusijos mokslų akademijos Slavistikos institutas, Maskva) pranešimas vadinosi „Politinis mitingas kaip miesto šventė: Maskvos opozicijos veikla 2011–2013 metais“. 2011 m. gruodžio mėn., suklastojus rinkimų į Valstybinę Dūmą rezultatus, Maskvoje prasidėję protestai netrukus virto opoziciniu judėjimu. Jis gavo „Baltojo kaspino“ vardą, nes savo simboliu ir skiriamuoju ženklu pasirinko baltą juostelę (plačiau – baltą spalvą). Pranešėja teigė, kad šio judėjimo protesto akcijas dalyviai laikė šventėmis. Ji nagrinėjo judėjimo veiklos šventinius elementus, ypač atkreipdama dėmesį į daugybę šventiškumą konstruojančių baltos spalvos artefaktų. Akcijų dalyviai pasipuošdavo ne tik patys, bet ir papuošdavo vaikus, naminius gyvūnus, automobilius.

Toliau konferencijos darbas buvo tęsiamas sekcijoje „Švenčių mieste tyrimo teorinės problemos“. Pirmąją dieną Marija Abramova (Rusijos mokslų akademijos Sibirio skyriaus Filosofijos ir teisės institutas,

Novosibirskas) pranešime „Šventės įtaka išsaugant etninę kultūrą ir formuojant šiuolaikinį daugiakultūrį miestą“ kalbėjo apie situaciją Rusijoje, Sachos Respublikoje (Jakutijoje). Ji teigė, kad švenčių kalendorius šiuolaikinėje Rusijoje iš dalies susijęs su jos paskutiniųjų 30 metų nacionaline politika, kuria iš dalies siekta atkurti „teisingumą“ ir išsaugoti etniškumą. Todėl ir Sachos Respublikoje pradėjo vyrėti su Sachos kultūra susijusios šventės. Taip šventė tapo priemone įgyvendinti nacionalinės daugiakultūrės politikos strategiją, kartu formuoti regiono įvaizdį.

Valentina Gricenko (Smolensko humanitarinis universitetas), remdamasi Rusijoje, Smolensko srityje gyvenančių migrantų apklausa, nagrinėjo šventę kaip socialinį ir psichologinį reiškinį. Ji atkreipė dėmesį į tai, kad Smolensko sritis buvo daugiakultūrinė ir daugiakultūrinė, tačiau pastaruosiu metu joje apsigyveno dar daugiau etninių mažumų atstovų: daugiausia iš Baltarusijos, Uzbekijos, Ukrainos atvykusių žmonių, taip pat tadžikų, armėnų, moldavų. Pranešėja pabrėžė, kad tarpkultūrinės sąveikos sąlygomis šventė buvo priemone formuoti migrantų socialinį elgesį. Šventės sutelkė, vienijo žmones, stiprino jų ryšius, įtraukė į vietinę bendruomenę ir atvykusiuosius iš kitur, sudarė galimybę jiems prisitaikyti prie vietinių. Tačiau kartais jos kėlė ir pavojų, ypač išore iš kitų gyventojų išsiskiriantiems žmonėms.

Oksanos Kozlovas ir Barbaros Kromolickos (Ščecino universitetas) pranešimas buvo apie šventimo tradicijų konstravimą Ščecino mieste kaip kultūrinį ir pedagoginį reiškinį. Buvo pateikti jame gyvenančių lenkų ir vokiečių bendruomenių atvejai.

Olegas Riabovas (Ivanovo valstybinis universitetas) pranešime „Rusų lokys“ šiandieninės Rusijos šventėse: nacijos konstravimas ir valdžios įteisinimas?“ kalbėjo apie lokio vaizdinį kaip Rusijos alego-

riją ir su juo susijusias miesto šventes šiandieninėje Rusijoje. Vakarai išrado „rusų lokio“ simbolį maždaug prieš 500 metų, apie XVIII a. jis tapo Rusijos atpažinimo ženklu. Vakarams jis reiškė civilizacinę Rusijos svetimumą ir atsilikimą. Rusijoje šis vaizdinys įgavo teigiamą reikšmę tik posovietiniu laikotarpiu, pirmiausia dėl to, kad jis buvo įtrauktas į politinį diskursą. Svarbiausia šventė, siekianti užimti nuolatine vietą švenčių kalendoriuje, buvo 2011 m. Jaroslavlyje pradėta švęsti Lokio diena. Ji švęsta paskutinį kovo mėnesio sekmadienį; šventė reiškė ne tik atgimstančią gamtą, bet ir tradiciją, tikros, autentiškos Rusijos paiešką.

Tatjanos Zolotovas (Rusijos kultūrologijos instituto Sibiro filialas, Omskas) pranešimas „Sibiro miesto šventinis kodas: klasifikacijos problemos, tradicijų ir naujovių santykis“ buvo apie būdą tvarkyti šventinį laiką Rusijos Omsko miesto erdvėje. Ji atkreipė dėmesį į tai, kad šiame mieste vyravo žiemos šventės. Šiuolaikinio miesto šventės pasižymėjo tradicinės kultūros elementais. Tačiau Omsko regionui svarbioje Miesto dienoje buvo daugiau naujovių nei tradicinių kultūros formų. Taip pat miesto šventinėje kultūroje, palyginti su kaimiškąja, išnyko sakralūs motyvai, padidėjo emocinės pramoginės ir iškilmingos oficialiosios šventės dalies vaidmuo, atsirado profesionalių organizatorių.

Antrąją dieną pranešimus pristatė Lietuvos atstovai. Dovilės Kulakauskienės (Vilniaus universitetas, Kaunas) ir Ingos Surdokaitės (Vilniaus universitetas) pranešimas buvo apie kalendorinių švenčių reikšmę šiandieniniam kultūriniam turizmui bei problemas, susijusias su jų pritaikymu miesto kultūroje.

Jonas Mardosa (Lietuvos edukologijos universitetas, Vilnius) aptarė keletą švenčių posovietinės Lietuvos miestuose

kūrimo ir funkcionavimo problemų. Jis svarstė, kiek šiuolaikiniam miestui ir miestiečiams prasmingos kalendorinės šventės, kuriose persipynę krikščioniški ir žemdirbių kultūros elementai, kaip į jas įsitraukė įvairių Lietuvos regionų, tautybių ir religijų gyventojai. Daugiausia nagrinėjo Vilniaus miesto situaciją. Vienas iš pranešėjo pateiktų pavyzdžių buvo Vilniuje įsitvirtinęs žemaitiškųjų Užgavėnių šventimo modelis, kuris ne visiems vilniečiams suprantamas. Jis teigė, kad miesto šventėse išryškinti ikikrikščioniškieji simboliai bei apeigos. Daugeliui švenčių būdingas etnocentrizmas. Pranešėjas taip pat iškėlė apeigų ir pramogų santykio šventėse klausimą. Jis atkreipė dėmesį, kad pramogos miesto šventėse leidžia įtraukti įvairių tautybių ir religijų žmones.

Irena Regina Merkienė (Lietuvos istorijos institutas, Vilnius), pateikusi Vilniaus Lazdynų mikrorajono pavyzdį, kalbėjo apie katalikų papročių pokyčius (XX a. pab. – XXI a. pradžioje).

Alfonsas Motuzas (Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas), išanalizavęs lauko tyrimų metu surinktus duomenis ir pasirėmęs ilgamete asmenine muzikanto pūtikio ir giesmininko patirtimi, pranešime kalbėjo apie katalikų šermenų muzikinės kultūros pokyčius XX a. antroje pusėje – XXI a. pr. Šiuo metu buvo sukurti nauji maldų ir giesmių tekstai. Tradicines šermenines giesmes keitė ekumeninės Taizė bendruomenės giesmės bei lengvosios muzikos dainų melodijų motyvais sukurtos dainos religine tema. Sutrumpėjo meldimosi laikas. Jo nuomone, tam įtakos turėjo Vatikano II Visuotinio bažnyčios susirinkimo nurodymai, laisvosios rinkos ekonomikos dėsniai. Tačiau kaimas pasikeitimus priėmė tik iš dalies, todėl šermenų muzikinė kultūra mieste ir kaime skyrėsi.

Lina Petrošienė (Klaipėdos universitetas), atlikusi XX a. pradžios spaudos ana-

lizę, pasakojo, kaip miestiečiai (daugiausia informacijos – apie Kauną) tuo metu šventė Užgavėnes. Ji teigė, kad iš pradžių Užgavėnių šventimas mieste ir kaime buvo skirtingas, vėliau ir mieste, ir kaime pradėjo vyrauti kaimiškieji papročiai.

Žilvytis Šaknys (Lietuvos istorijos institutas, Vilnius) pranešime „Ritualiniai metai šiuolaikinėje Lietuvoje: miesto ir kaimo perspektyvos“, remdamasis lauko tyrimų medžiaga, nagrinėjo lietuvių ir kitų etninių grupių jaunimo papročius Vilniuje XX a. – XXI a. pradžioje. Jis daugiausia dėmesio skyrė advento ir gavėnios draudimams linksintis, įvairių švenčių persirengėlių vaikštynėms, įvairiems vedybiniams spėjimams.

Antroji sekcija „Miesto ir šeimos ritualiniai metai“ taip pat truko dvi dienas. Pirmąją dieną Maksimas Blinovas (Pauralės tautų kultūros istorijos institutas, Iževskas), remdamasis skelbta ir archyvine medžiaga, nagrinėjo šventinę kultūrą Rusijos provincijos mieste Iževske anksčiau sovietiniu laikotarpiu, t. y. XX a. 3 dešimtmetyje. Šis miestas buvo stambus pramoninis Uralo ir Pavolgio centras, taip pat administracinis nacionalinės autonominės srities centras. Jam buvo būdinga tai, kad, darydamos įtaką vienos kitoms, kartu gyvavo politinės (revoliucinės) ir religinės šventės. Stengtasi „senajai“ šventei suteikti revoliucinį pobūdį. Tačiau socialinė, etninė, konfesinė gyventojų sudėtis taip pat darė įtaką kuriamai sovietinių švenčių sistemai.

Julijos Buijskich (Ukrainos nacionalinės mokslų akademijos M. T. Rylskio menotyros, folkloristikos ir etnologijos institutas, Kijevas) pranešimas „Slaptos vaikų šventės miesto šeimose: tarp žaidimo, mitologijos ir magijos“ buvo apie vaikų miesto subkultūrą. Naudodamasi užrašytais interviu Kijeve, pranešėja pasakojo apie antgamtinių būtybių „iškvietimą“, t. y. mitologinių

veikėjų iškvietimą bei klasikinio pobūdžio spiritizmo seansus XX a. pabaigoje. Jos nuomone, viena vertus, vaikams tai buvo žaidimas, kita vertus, tai buvo tam tikra nuo suaugusiųjų akių paslėpta šventė, suprantama ir atvira tik vaikams.

Svetlana Pogodina (Latvijos universitetas, Ryga) pasakojo, kaip lėlės panaudojamos per šventines praktikas šiuolaikinio Latvijos miesto Sabilės erdvėje. Ji pasakojo apie vadinamąjį „lėlių sodą“, kuriame buvo apie 200 lėlių. Jame pirmosios dvi lėlės, kuriomis siekta pakeisti žmones, buvo sukurtos Joninių išvakarėse 2006 metais.

Jekaterina Agafova (Pavolgio valstybinė socialinė-humanitarinė akademija, Samara), remdamasi lauko tyrimų medžiaga, nagrinėjo Rusijos Samaros srities čiuvašų miesto šventes. Pranešėja teigė, kad nuo XX a. 4 dešimtmečio buvo naikinama jų švenčių bei apeigų sistema. XX a. pab. čiuvašų šventinė kultūra atgimė ne tik kaimo vietovėse, bet ir miestuose. Jų švenčių pagrindas buvo tradicinis kalendaris. Nors čiuvašų miesto šventėse buvo daug naujovių, jos išlaikė ryšį su gamtos ciklų sezoniškumu, taip pat siekė sutelkti etninę bendruomenę.

Kituose trijuose pranešimuose buvo pristatyti Rusijos Tatarstano Respublikos sostinėje Kazanėje atliktų tyrimų rezultatai. Nadežda Ryčkova (Kazanės nacionalinis tiriamasis technologijų universitetas) kalbėjo apie komercinių struktūrų įtaką miestiečių šventinei kultūrai. Tos pačios institucijos atstovo Sergejaus Ryčkovo pranešimas „Šventiniai miestiečių vartotojų elgesio modeliai“ aptarė suaugusių miesto gyventojų vartotojų elgesį ruošiantis šventėms ir per jas. Guzel Stolarova (Kazanės (Pavolgio) federalinis universitetas), pateikdama Kazanės, kurioje gyvena daugiau nei 100 etninių bendruomenių, pavyzdį, pasakojo apie „pagonybės“, t. y. iki krikščionybės ir islamo priėmimo gy-

vavusių tikėjimų, elementus šiuolaikinėse miesto šventėse. Pranešėjos nuomone, gyventojai juos suvokė kaip natūralią šventės dalį; šie elementai suteikė šventei savitumo ir vienijo bendruomenę.

Antrąją dieną lauko bei kitų tyrimų rezultatus pateikė Lietuvos atstovai. Eglė Aleknaitė (Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas) kalbėjo apie Užgavėnių šventimo vietų pasirinkimo problemas Panevėžyje XX a. pab. – XXI a. pradžioje. Parkai kaip miesto erdvės priešprieša laikyti idealia vieta Užgavėnėms švesti.

Audronė Daraškevičienė (Etninės kultūros globos taryba, Vilnius) nagrinėjo, kaip tėvai su kūdikiais dalyvavo viešajame pramoginiame Vilniaus miesto gyvenime XX a. – XXI a. sandūroje. Kaimo kultūroje XX a. pr. ir net antroje pusėje vaikas iki 3 metų nebuvo viešo gyvenimo dalyvis, o XXI a. pradžioje atsirado požiūris, kad kūdikis gali jame dalyvauti nuo pat pirmųjų mėnesių ar net savaitių.

Libertas Klimka (Lietuvos edukologijos universitetas, Vilnius) kalbėjo apie tradicines Vilniaus miesto muges (Kaziuko, Baltramiejaus, vaistažolių muges ir kt.), jų atsiradimo ištakas, raidą ir ateitį.

Akvilė Motuzaitė (Turku universitetas, Suomija) aptarė etniškai mišrių porų, t. y. suomių ir lietuvių bei graikų ir lietuvių, vestuves Suomijos ir Graikijos miestuose XXI a. pr. kaip tarpkultūrinių derybų strategiją. Ji suskirstė vestuves į minimalistines, vestuves pagal vietos tradicijas, vestuves derinant vietos ir lietuviškuosius elementus ir originalias. Pranešėja teigė, kad moters strateginį sprendimą išreiškė ir pavardės pasirinkimas santuokoje. Vienais atvejais pavardė pabrėžė lietuviškąjį tapatumą, kitais – santuokinių ryšių bei priklausomybę vyro šeimai, dar kitais – abu kartu.

Rasa Paukštytė-Šaknienė (Lietuvos istorijos institutas, Vilnius) nagrinėjo, kaip vilniečių šeimose ruošiasi Kūčių, Kalėdų,

iš dalies Naujųjų metų šventėms, ir kėlė klausimą, ar tai žmonėms buvo stresas, ar malonumas. Paaiškėjo, kad ieškojimas dovanų, maisto produktų šventiniam stalui bei kiti užsiėmimai kėlė įtampą. Su ja lengviau susitvarkydavo jaunimas.

Rasa Račiūnaitė-Paužuolienė (Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas) pasakojo apie tradicijos išsaugojimą ir kaitą šiuolaikiniame mieste, pateikdama dviejų Europos miestų švenčių atvejus: kalendorinę Gegužės dienos šventę Oksforde ir komercinę šventę „Mūsų vestuvės“ Vilniuje.

Vilma Skvarčinskienė, Virginija Kvasaitė (Klaipėdos valstybinė kolegija), atlikusios vartotojų poreikių analizę, pateikė pranešimą apie Klaipėdos pramogų verslo organizacijų rengiamus vaikų gimtadienius. Teigta, kad organizuojant juos siekta veikiau trumpalaikių įspūdžių nei palaikyti šeimos tradicijas.

Irma Šidiškienė (Lietuvos istorijos institutas, Vilnius) pranešime kalbėjo apie Kovo 8-ąją lietuvių, lenkų ir rusų vilniečių

šeimose, kėlė klausimą, ar jie ją šventė ir kaip. Ji sutelkė dėmesį į dovanas ir vaišes, kurios sovietmečiu tapo pagrindiniais šventės simboliais, pabrėžė, kad gėlės išliko svarbiausia dovana moterims ir merginoms.

Konferencija sudarė galimybę ne tik susipažinti su tyrinėjamų švenčių miestuose problemų įvairove, bet ir palyginti Lietuvos tyrimų situaciją su užsienio kolegų patirtimi, jų naudojamais teoriniais darbais, metodais bei atliktų tyrimų rezultatų pateikimo būdais. Dar iki konferencijos buvo išleistas pranešimų santraukų leidinys (anglų kalba) (Mardosa Jonas, Šaknys Žilvytis (sud.). 2013. *Tarptautinė konferencija „Šventės mieste“*. Santraukos. *International Conference 'Festivals in the City'. Abstracts*. Vilnius) ir pranešimų pagrindu parengtų straipsnių leidinys (pagrindiniai tekstai – lietuvių arba rusų, jų santraukos – anglų kalba) (Mardosa Jonas (sud.). 2013. *Šventės šiuolaikiniame mieste. Festivals in the Modern City*. Vilnius: Edukologija).

Danguolė Svidinskaitė